

DATUM

26/06/2017

AANTAL BLZ.

5

NIEUW Chatham House-studie:

De toekomst van Europa: de houding van Publiek en Elite in Europa vergeleken

- **Grote Europese enquête laat nieuw licht schijnen op de opvattingen van leiders en de stemming bij het grote publiek**
- **Resultaten laten zien wat de Europeanen verdeelt en verenigt**
- **Het debat over de toekomst van de EU moet verscheidenheid aan opvattingen erkennen**

Een grote Chatham House-studie over de Europese houding tegenover identiteit, integratie en de toekomst van de EU is verschenen – een jaar nadat de Britten het VK uit de EU stemden.

De studie steunt op een unieke enquête bij meer dan 10.000 leden van het grote publiek en 1.800 ‘opinieleiders’ uit de politiek, de media, bedrijven en de burgersamenleving, en ze vergelijkt de houding van het ‘grote publiek’ en de ‘elite’ binnen en tussen 10 EU-landen.

De toekomst van Europa: de houding van Publiek en Elite in Europa vergeleken onthult zowel significante verdeeldheid als punten van eensgezindheid op het Europese vasteland. Uit de studie blijkt vooral een gebrek aan consensus tussen de elite over de gewenste integratie van de EU – en een uitgesproken verdeeldheid bij het grote publiek over identiteitskwesties. De studie wijst op de kloof tussen de houding van het grote publiek en van de elite over de toekomst van Europa, maar ze onthult ook een verrassende overeenstemming in hun houding over de Europese solidariteit en over de successen en mislukkingen van de EU.

De auteurs van de studie stellen dat de Europese leiders ‘voluit moeten inzetten op de politieke realiteit’ en meer moeten doen om de kloof te overbruggen tussen hun eigen houding en die van het grote publiek over diepe sociale uitdagingen rond integratie en identiteit. Ze voegen eraan toe dat de studie ‘belangrijke implicaties’ heeft voor het debat over de toekomst van Europa, dat anders moet worden ‘geframed’ zodat het een weerspiegeling wordt van de ‘zeer uiteenlopende perspectieven’ op het Europese continent.

Enkele belangrijke, onthullende resultaten van de enquête: (*)

- **De leden van de elite zijn verdeeld over het aantal bevoegdheden van de EU.** 37% denkt dat de EU meer bevoegdheden moet hebben, 28% steunt het status-quo, terwijl 31% denkt dat de EU bevoegdheden moet teruggeven aan de lidstaten
- **Veel minder leden van het grote publiek vinden dat de EU hen voordeel opleverde.** Slechts 34% van het grote publiek vindt dat het baat had bij de EU, tegenover 71% van de elite. Een meerderheid van de Europeanen (54%) denkt dat hun land 20 jaar geleden een betere plek was om in te leven
- **48% van het grote publiek en 62% van de elite denkt dat Duitsland een positieve rol speelt in de EU.** 28% van het grote publiek en 23% van de elite is het daar niet mee eens
- **Respondenten van de elite zagen meestal vrede als het grootste succes van de EU, terwijl dat voor het grote publiek het vrij verkeer was** – maar beide groepen hadden wel dezelfde successen in hun top vijf staan: vrede, de Schengenzone, vrij verkeer, de interne markt en de eenheidsmunt
- **Een meerderheid van het grote publiek (55%) en het grootste deel van de elite (43%) dacht dat er binnen de 10 jaar een andere lidstaat zal vertrekken uit de EU.** Bij de elitesteekproef, waren politici de enige subgroep die daar meestal niet mee akkoord ging
- **Het grote publiek en de elite vinden het belangrijk dat de EU steunt op solidariteit.** 77% van de elite en 50% van het grote publiek denkt dat rijkere lidstaten armere lidstaten moeten helpen. Slechts 18% van het grote publiek en 12% van de elite gaat daar niet mee akkoord

Thomas Raines, co-auteur, en research fellow van het Europaprogramma bij Chatham House, zei:

‘Met een aantrekkende economie en een relatieve politieke stabiliteit na de verschillende verkiezingen dit jaar, is er misschien een uitgelezen en unieke kans voor een echt politiek en economisch vernieuwingsproces binnen de EU. Maar om die richting uit te gaan moeten de leiders eerst het eendimensionale debat over ‘meer’ of ‘minder’ Europa overstijgen. Onze gegevens onthullen een brede verscheidenheid aan perspectieven bij de Europeanen, op het vasteland als geheel, maar ook tussen landen, die deze binaire tweespalt achter zich laat. Het debat over de toekomst van Europa moet worden gereframed zodat het een weerspiegeling vormt van de brede zienswijzen op het vasteland en ruimte geeft aan die kritiek – ontkrachten van oppositiestemmen en -waarden kan de anti-EU-gevoelens alleen maar aanwakkeren.’

Co-auteur, professor Matthew Goodwin zei: *‘Meer dan ooit is het essentieel te begrijpen wat invloedrijke mensen in heel Europa denken over de belangrijkste uitdagingen, hoe hun opvattingen verschillen van die van het grote publiek, en hoe punten van onenigheid tussen de twee partijen eventueel kunnen worden aangepakt. De enquête behelst unieke gegevens met belangrijke consequenties voor het debat over de toekomst van Europa. Ze onthult de mate van verdeeldheid tussen het grote publiek en de ‘elite’. Om te kunnen overstappen van crisismanagement naar politieke en economische vernieuwing, is het nodig dat de Europese leiders beseffen dat ze meer moeten doen aan de kloof tussen hun houding en die van het grote publiek, vooral als het gaat om het oplossen van diepe sociale uitdagingen. Op dezelfde manier zal elke poging om te werken aan een*

diepere integratie van de EU worden ondermijnd, als ze niet kan steunen op een breed publiek draagvlak en op de medewerking van de elite.'

De resultaten:

- **Onthullen verdeeldheid volgens drie dimensies op het Europese vasteland. Ten eerste, tussen de 'elite' (individuen met invloedrijke posities in media, bedrijven en burgersamenleving) en het grote publiek:** hoewel er tussen deze twee groepen overeenstemming is over de EU-solidariteit, de EU-democratie en de successen en mislukkingen van de EU, laten de gegevens ook uitgesproken meningsverschillen zien over politieke waarden, gevoelens tegenover de EU, en de houding tegenover diversiteit en immigratie. **Ten tweede, een grote verdeeldheid onder de leden van het publiek:** meer bepaald over identiteitskwesies. De politieke uitdagingen die voortvloeien uit deze uiteenlopende waarden trekken Europa in twee tegengestelde richtingen en zullen waarschijnlijk nog lang blijven bestaan, zelfs nadat er opnieuw een duurzame, economische groei is. **Ten derde, verdeeldheid onder de leden van de elite: met een gebrek aan consensus over belangrijke vragen rond de richting die de EU best uitgaat.** Terwijl de overgrote meerderheid van de opinieleiders het gevoel heeft gebaat te zijn bij de EU, is er helemaal geen eensgezindheid in hun houding tegenover verdere integratie.
- **Hebben belangrijke consequenties voor het debat over de toekomst van Europa.** Het ontbreken van een duidelijk meerderheidsstandpunt over het te volgen pad, maakt duidelijk dat er nood is aan een discussie die de verscheidenheid aan perspectieven over de toekomst van Europa erkent, en uitstijgt boven de simplistische, binaire noties van 'meer' of 'minder' Europa. Echte politieke vernieuwing in Europe vereist een meer open, creatief en, zelfs, meer conflictueus debat.
- **Suggereren dat verdeeldheid onder het publiek in alle lidstaten even significant is als verdeeldheid tussen lidstaten.** Ideeën voor een Europa 'met meerdere snelheden' vormen geen weerspiegeling van deze breuklijn, die doorheen het gehele vasteland klieft. Dit geeft aan dat de komende integratie op méér moet worden gebouwd dan op een EU-'kern' van sterk geïntegreerde staten en een lossere 'periferie'.
- **Suggereren dat het herstellen van de Europese economie de uitdagingen van de EU-integratie niet zal oplossen:** zij die de publieke steun voor de EU willen verhogen, mogen niet enkel focussen op het versterken van haar rol bij het verbeteren van de economische welvaart van de EU-burgers. **Zij die leiding geven aan de EU-instellingen, en ook aan het nationale beleid, moeten meer investeren in het overbruggen van de kloof tussen hun eigen houding en deze van hun burgers tegenover diepere sociale uitdagingen,** zoals vrees voor het verliezen van de nationale identiteit, de immigratiedruk en de waargenomen ongelijke toegang tot kansen. **Debatten over de toekomstige richting van de EU moeten worden gereframed** zodat ze inspelen op de bezorgdheid over een gepercipieerde bedreiging voor nationale tradities en culturen, evenals over de economische prestaties.

- Belgen hebben het minst het gevoel dat ze voordeel haalden uit de EU (slechts 21% van de publiekssteekproef denkt dat ze baat had bij het lidmaatschap). Meer dan dubbel zoveel mensen (47%) denken dat ze er geen baat bij hadden.
- 44% van de Belgen wil dat de EU bevoegdheden teruggeeft aan de lidstaten, wat dicht aanleunt bij het EU-gemiddelde van 48% voor de publiekssteekproef. 26% wil dat de EU meer bevoegdheden krijgt, en 30% verkiest het status-quo. De steun voor het teruggeven van bevoegdheden aan de lidstaten is het hoogst in Griekenland (66%) en het laagst in Spanje (39%).
- Een meerderheid van de Belgen (40%) denkt dat rijkere lidstaten armere lidstaten financieel moeten steunen, iets minder dan het EU-gemiddelde, terwijl 25% het daar niet mee eens is. De steun hiervoor is het hoogst in Griekenland (72%) en het laagst in Frankrijk (35%), hoewel er in elk geënquêteerd land meer steun dan tegenkating is.
- De Belgen zijn verdeeld over het omgaan met de vluchtelingencrisis: 38% steunt verplichte quota's voor landen in verhouding tot hun grootte, 25% denkt dat individuele staten moeten kunnen beslissen over het aantal dat ze aanvaarden, en 37% denkt dat geen enkele EU-lidstaat mag worden verplicht om vluchtelingen op te nemen. 68% in Griekenland, 66% in Italië, 62% in Duitsland, 52% in Spanje, 35% in Frankrijk, 19% in Hongarije en 15% in Polen aanvaarden verplichte quota's.
- De meeste Belgen denken dat de Europese eenheidsmunt het grootste succes is van de EU. Frankrijk is het enige andere land waar de euro bovenaan staat. De meeste Duitsers en Oostenrijkers kiezen voor vrede, de meeste Spanjaarden en Grieken kiezen voor het vrij verkeer, en de meeste Polen, Italianen en Hongaren kiezen voor de Schengenzone.
- In België staan meer mensen veeleer positief dan negatief tegenover de rol van Duitsland in de EU (49% heeft een positief gevoel, 22% een negatief gevoel). Ter vergelijking: in Italië staat 50% van het publiek negatief tegenover de rol van Duitsland in de EU, en in Griekenland is dat 80%.

Het rapport onderzoekt de politieke trends die de politiek in heel Europa vormgeven en schetst wat de gegevens uit de enquête vertellen over de verschillende houdingen tegenover de EU, en ook over de situatie van de nationale en Europese politiek en samenleving. Het laatste hoofdstuk behandelt de implicaties van deze resultaten voor de toekomst van de EU.

De enquête werd uitgevoerd tussen december 2016 en februari 2017 in 10 landen: **Oostenrijk, België, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Hongarije, Italië, Polen, Spanje en het Verenigd Koninkrijk.**

Voor meer informatie, of voor het regelen van een interview, stuur een e-mail naar Sabine Deboosere op deboosere.s@kbs-frb.be of bel +32 (0) 2 549 02 41

(*) EU-gemiddelden werden berekend, met uitsluiting van de VK-data.

Deze paper werd geschreven door professor [David Cutts](#), associate fellow, [Matthew Goodwin](#), visiting senior fellow, en [Thomas Raines](#), research fellow, van het Europaprogramma van Chatham House.

De toekomst van Europa: de houding van Publiek en Elite in Europa vergeleken is het resultaat van een project dat werd mogelijk gemaakt door de financiering van de Stiftung Mercator, de Robert Bosch Stiftung, de Koning Boudewijnstichting en de ERSTE Stiftung.

Methodologie:

Kantar Public voerde, namens Chatham House, twee enquêtes uit. Het veldwerk voor de enquête bij het **grote publiek** werd via online panels uitgevoerd tussen december 2016 en januari 2017 bij een representatieve steekproef van de bevolking in 10 Europese landen (Oostenrijk, België, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Hongarije, Italië, Polen, Spanje en het Verenigd Koninkrijk), met een steekproefgrootte van minstens 1.000 per land. Quota's werden toegepast voor leeftijd, gender en woongebied, en afwijkingen werden gecorrigeerd via post-stratificatie-weging. De totale grootte van de steekproef bedroeg 10.195.

De enquête bij de **elite** werd uitgevoerd tussen januari 2017 en februari 2017 in dezelfde 10 landen. De leden werden gekozen uit vier brede categorieën: politici (lokaal, nationaal, Europees) journalisten (nieuwsredacties), bedrijfsleiders (kleine, middelgrote en grote bedrijven) en leiders van de burgersamenleving (ngo's, verenigingen, vakbonden en universiteiten). De enquête werd hoofdzakelijk per telefoon uitgevoerd. In sommige landen werden sommige interviews via een persoonlijk gesprek of online uitgevoerd. De totale steekproefgrootte bedroeg 1.823 (tussen 160 en 205 per land).

U vindt het rapport '*De toekomst van Europa: de houding van Publiek en Elite in Europa vergeleken*' als bijlage.